

БЕЗПОСЕРЕДНЄ СУСІДСТВО УКРАЇНИ З ЄС:

ЗАКРИТІ КОРДОНИ
ЧИ НОВІ ІМПУЛЬСИ
ДО СПІВПРАЦІ?

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NCI

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ ФІЛІАЛ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
(ЗАКАРПАТСЬКИЙ ФІЛІАЛ)
ФОНД ФРІДРІХА ЕБЕРТА
(РЕГІОНАЛЬНЕ БЮРО В УКРАЇНІ, БІЛОРУСІ ТА МОЛДОВІ)
ФОНД “ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДІМ”

БЕЗПОСЕРЕДНЄ СУСІДСТВО УКРАЇНИ З ЄС:

закриті кордони чи нові імпульси до співпраці?

Матеріали міжнародного “круглого столу” експертів
(м.Ужгород, 7-9 листопада 2002 р.)

Ужгород ● Видавництво В.Падяка ● 2002

ББК 66.4(4УКР)+66.4(4)

УДК 327(477)+327(4)

Б40

У виданні представлено доповіді, виступи та коментарі учасників міжнародного «круглого столу» експертів з питань безпосереднього сусідства України з Європейським Союзом, що відбувся 7-9 листопада 2002 року в Ужгороді. Обговорювалися проблеми соціально-економічного розвитку та прикордонної співпраці України в контексті розширення Євросоюзу, зміни в статусі західного кордону України, а також кордонів сусідніх країн.

Видання розраховане на науковців, експертів і аналітиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, всіх тих, хто цікавиться проблемами міжнародних відносин України з країнами Центральної та Східної Європи.

Редакційна колегія:

В.І.Андрійко;

О.С.Власюк, д.е.н. (головний редактор);

С.І.Мігрясва, к.і.н. (науковий редактор);

В.О.Приходько, к.і.н.;

Л.М.Федорчук (редактор)

**Видання здійснено за підтримки
Фонду Фрідріха Еберта**

При повному або частковому відтворенні матеріалів «круглого столу»
посилання на видання обов'язкове.

Висловлені у виданні думки належать виключно авторам.

© Національний інститут стратегічних досліджень,

Закарпатський філіал, 2002;

© Фонд Фрідріха Еберта, 2002;

© Видавництво В.Падяка, 2002

ISBN 966-7838-44-7

Вирішальним імпульсом для того, щоб у рамках міжнародної конференції детально розглянути та обговорити питання, які в реаліях сьогодення Європи набули великої ваги, стало очікуване найближчим часом чергове **розширення Європейського Союзу** за рахунок країн, які є сусідями України, й відповідно, **формування безпосереднього кордону з Євроспільнотою на її західному рубежі**.

Не випадково місцем проведення “круглого столу” експертів було обрано саме **Ужгород** – європейське місто у Карпатському краї – **“західній брамі” України до чотирьох держав Центральної Європи**, три з яких незабаром стануть членами ЄС. Й звісно, саме тут експертне обговорення актуальних проблем євроінтеграції дозволяє **активізувати зацікавленість питаннями регіонального співробітництва та їх роллю в Європі, що об’єднується**.

Зазначу, що упродовж тривалого часу **Закарпатський філіал Національного інституту стратегічних досліджень** послідовно проводить моніторинг, аналіз та ініціює експертне обговорення проблем, пов’язаних із **розширенням ЄС на схід** і запровадженням візового режиму в країнах-сусідах: “круглий стіл” експертів **“Україна – Словаччина: напередодні введення візового режиму”** (травень 2000 року), **“Україна – Словаччина: пошук спільних інтересів”** (травень 2001 року), **“Угорщина на шляху до Шенгену: виклики для України”** (листопад 2001 року). Велику підтримку у проведенні цих заходів надав **Фонд Фрідріха Еберта**.

Склад учасників нашого останнього зібрання, результатом якого стала ця книга, включає аналітиків, експертів, представників академічної науки, органів державної влади, місцевого самоврядування, дипломатичних місій, прикордонних і митних служб, неурядових організацій, підприємців, що дозволило здійснити **всебічний аналіз і провести на високому фаховому рівні обговорення важливих питань**, винесених на розгляд, а саме:

Конституцію Європи”, оприлюднений у жовтні. У розділі IX (“ЄС та його найближче оточення”) частини I проекту передбачено спеціальну статтю, якою регулюватимуться “*привілейовані відносини*” між ЄС та сусідніми державами, щоправда із застереженням – “у випадку рішення про створення таких відносин”. При цьому питання про асоційоване членство України на сьогодні, як видно, знято з порядку денного Євросоюзу.

Однак ситуацію немає необхідності драматизувати, а свою *політику слід вибудовувати адекватно реаліям*, що склалися, з урахуванням наступних чинників.

1. Європейський Союз як спільнота, що тільки-но формується політично, сьогодні в питаннях сприйняття та усвідомлення своїх кордонів в чомусь подібний до України. Закономірно, що і свої зусилля він спрямовує насамперед на запобігання нагальним загрозам. А тому в ранг пріоритетних виводиться *співробітництво з Україною у сфері безпеки*, насамперед у напрямках боротьби із організованою злочинністю, міжнародним тероризмом, відмиванням грошей, наркоторгівлею, нелегальною міграцією тощо.

Саме такі *інтереси ЄС адекватно кореспондуються з українськими пріоритетами щодо кордону*. А тому Україні необхідно найбільш ефективно використати їх у формуванні нової системи відносин з ЄС. Таким чином, питання *формування нової системи безпеки у Європі* можуть стати наріжним каменем у новому фундаменті політики європейської інтеграції України. У цьому контексті реалізація Стратегії України щодо НАТО слугуватиме додатковим прискорювачем її європейського шляху.

2. Іншою актуальною для обох сторін сферою відносин є *транскордонне та регіональне співробітництво*, з урахуванням того, що концепція “Європа регіонів” продовжує залишатися ефективним засобом розвитку політичного та економічного співробітництва на теренах Європи. Водночас проблеми кордону найбільш гостро відчувають на собі не “брюссельські бюрократи”, а насамперед країни по обидві сторони кордону.

Для конкретної ж особи, що перетинає кордон, він уявляється як послідовність певних *процедур*, а подекуди й своєрідних *ритуалів*. Як бачиться, у них виявляється конкретно сутність міждержавних відносин і міжособистісних стосунків громадян сусідніх держав. Саме тут

... не спостерігати і *подвійні стандарти* поведінки контрольно-перевірочних органів. Отже одним із актуальних завдань прикордонного співробітництва є максимальне нівелювання такого роду “подвійності”, зокреми шляхом формування спільних пропусчних пунктів.

3. Російський чинник продовжує залишатися чи не найвагомішим щодо реалізації Україною стратегії європейського вибору (про що вказується вже на рівні офіційних заяв). Пропонуючи Європі напрями реального партнерського співробітництва (навіть за умов не тільки пізнання нереальності, але й заяв про небажання інтегруватися у Європу), Росія на сьогодні є для ЄС більш пріоритетним партнером порівняно з Україною. А тому немає сенсу розраховувати на те, що Європа буде прислуховуватися до українських заяв про “непохитність європейського вибору”, а *максимально скористатися своїм транзитним статусом*: з одного боку, *інтенсивно розвиваючи спільно з Росією свій транспортний та енерготранзитний потенціал*; з іншого, *формууючи економічне середовище, адаптоване як до євразійського, так і до європейського економічного простору* (через механізми ЄврАзЕС, СНД, ГУУАМ, ОЧЕС).

Коментар :**Володимир ПРИХОДЬКО**

Майбутнє і досить близьке у часовому вимірі розширення в 2004 р. Європейського Союзу на Схід та запрошення до вступу нової групи держав Центрально-Східної і Південно-Східної Європи уже наприкінці 2002 р. в НАТО кардинально змінять геополітичну ситуацію на європейському континенті і навіть у ширшому – євразійському вимірі. Якщо і не в глобальному, загальносвітовому.

Масштабність і значимість цього факту, можливо, через рутину плинності подій, широка громадськість і державно-політичні еліти країн-

учасниць нової хвилі розширення ЄС і НАТО на Схід та колишніх пострадянських держав ще повністю, як видається, і не досягнули. За повсякденними проблемами трансформації і адаптації держав-кандидатів, дещо на другий план відійшла історична або рубіжна значимість становлення нової конфігурації та, на жаль, і нової сегментації чи її розмежування на європейському континенті. В країнах Центрально-Східної Європи поки що домінує ейфорія суспільного піднесення від майбутнього їх “повернення” в Європу внаслідок вступу до ЄС і НАТО.

Тобто, замість глибокого неупередженого аналізу нової геополітичної ситуації в Європі та обґрунтованого прогнозування перспектив її розвитку деякий час – ще як мінімум півтора-два роки – до завершення офіційної процедури вступу нових країн-членів до складу ЄС у державах Центрально-Східної Європи превалюватиме піднесено-емоційний підхід до оцінки наслідків і результатів сучасного етапу розширення НАТО і ЄС на Схід. У більшості новоєвропейських країн-“неофітів” він матиме дещо егоцентричний вигляд – “нам вдалося цього досягти!” Їх ставлення до інших держав регіону, які залишаться поза євроатлантичними організаціями, в тому числі і до України, буде у кращому випадку співчутливе чи зверхньо-поблажливе – як до “геополітичних невдах”.

Тому не слід виключати в майбутніх стосунках країн Центрально-Східної Європи з Україною і можливість проявів з їх боку державного “нарцисизму”. Це породжуватиметься не лише ставленням гравців “вищої геополітичної європейської ліги” до аутсайдерів, але й так званім “компенсаційним ефектом”. Такою, певне, після вступу до загальноєвропейських і трансатлантичних структур буде емоційна реакція деяких країн Центрально-Східної Європи і з огляду на їх попередній вельми своєрідний комплекс “геополітичної неповноцінності”. Він був нерідко притаманний новим незалежним державам, що тривалий час знаходилися поза ЄС або НАТО, а зараз інтегруються до євроатлантичного простору. Їх гнітило почуття невпевненості у майбутньому, сумнівної належності до об’єднаної Європи і самоусвідомлення себе європейцями “другого ґатунку”. А сучасна раптова зміна статусу цих держав на міжнародній арені викликає в суспільстві та його елітах неадекватне емоційне піднесення з елементами геополітичної самозакоханості.

Але на емоціях (під чим ми тут розуміємо суспільно-психологічні і суспільно-політичні стереотипи, в т. ч. зовнішнього, міжнародного плану)

...жати вдається збудувати ефективну архітектуру європейської безпеки в системі континентальних і регіональних міжнародних відносин.

При цьому, як Євросоюз у цілому, так і його нові члени впродовж найближчого часу перейматимуться в основному власними проблемами – процесом інтегрування національних економік держав, які вступили до спільноти, в єдиний внутрішній ринок ЄС, у європейську валютну систему, дотримання ними маастріхтських критеріїв тощо. Не варто забувати, що і сам ЄС уже ввійшов у затяжну організаційно-реформну смугу. Аналогічно, першочергово власними внутрішніми трансформаційними питаннями займатиметься і НАТО. Загалом, країнам нової об'єднаної Європи спочатку прийдеться навести порядок у своєму спільному “добудованому домі”.

Логічно наступає досить значна пауза у подальшому розширенні шпальтові європейських і трансатлантичних структур на Схід. Закономірно, що в такому випадку суттєво відсувається в часі на невизначений строк і реалізація “європейської мрії” України.

Незалежна українська держава більш ніж однозначно уже неодноразово офіційно декларувала прагнення вступити до ЄС, а з 2002 р. – і до НАТО. Обидві структури мають інституційовану систему спеціального партнерства з Україною. Але не варто тішитися ілюзією, що інтеграція сучасної України в євроатлантичний простір уже плинно відбувається, ще більш безпідставно мріяти про можливість раптового “стрибка” України в об'єднану Європу. Навіть практичний інтеграційний досвід значно менших і, відповідно, не настільки проблемних держав Центрально-Східної Європи засвідчує, що лише для отримання шансу і права на вступ до НАТО і ЄС їм потрібно було пройти складний підготовчий шлях, довжиною принаймні в 10-15 років послідовних реформ і системної трансформації.

Це зовсім не означає, що й українська держава ще півтора десятиліття або й триваліший час приречена перебувати перед “дверима” до ЄС і НАТО в ролі прохача. Якого не бажають не лише впустити, але нерідко не хочуть і вислухати. І якого часто взагалі не чують. Рівноправного діалогу “через двері” просто не може бути. З іншого боку, постійне перебування в статусі “прохача” для України означає добровільну передачу власного самостійного права вибору геополітичного майбутнього держави в чийсь чужі руки. Що не виключає маніпулювання Україною ззовні. Або і диктат.

Але настійливо стукати в загальноєвропейській двері українській стороні потрібно. А то ще європейські інтегратори мимоволі або й свідомо проігнорують той факт, що Україна об'єктивно і в географічному вимірі була, є і буде європейською державою. Однак, з врахуванням нових реалій, може Україні все таки зараз тимчасово варто полишити геополітичні гадання та надійливі спроби отримати чим швидше однозначну і чітку відповідь від Заходу щодо конкретної дати її вступу до ЄС і НАТО? Чи не доцільніше сконцентруватися на власній внутрішній зміні, щоб бути якісно готовий до входження у ці структури в будь-який момент у майбутньому? Для цього потрібно забезпечити хоча б досягнення загальновідомих копенгагенських критеріїв. Не говорячи вже про відродження і нарощення національно-державного економічного потенціалу, реформування і реструктуризацію господарського комплексу.

Абсолютно не варто заперечувати право міжнародної спільноти, зокрема європейської, на відверте висловлення інколи може і занадто гострих зауважень стосовно внутрішньоукраїнських негараздів. Тим більше, коли Україна сама прагне ввійти до об'єднаної Європи, остання правомірно висуває вимогу про приведення у відповідність до цивілізованих європейських стандартів усіх сфер життєдіяльності українського суспільства. Та чомусь загальноєвропейські інституції, як і Захід в цілому, майже виключно переймаються питаннями демократії і громадянських свобод та моральним обличчям українського істеблішменту. Це – коло проблем переважно політичного характеру, які досить швидко вирішуються такими ж за змістом політичними заходами. Більш складніше здійснити комплексну “європеїзацію” країни.

Рефреном в порадах Україні із-за кордону звучать заклики про необхідність “політичної волі” для того чи іншого кроку вперед, в т. ч. інтеграції в об'єднану Європу. Хіба, однак, нема такої політичної волі в державному керівництві, серед політичних сил України (за винятком ортодоксальних комуністів й інших ультралівих) та в більшості українського суспільства? Симптоматично, що на відміну від деяких ідейно близьких партій країн ЄС і Центрально-Східної Європи, які мають постійні заперечення стосовно прискорення європейських інтеграційних процесів, українські радикальні праві та націоналісти, навпаки, переконані прихильники європейської інтеграції та участі в ній України.

Все вказане вище засвідчує, що, **по-перше**, Україні притаманна європейська ідентичність. І, не зважаючи на будь-які внутрішньополітичні

вони (крім малоймовірних радикальних), кожне державне керівництво об'єктивно буде продовжувати зовнішньополітичний курс на зближення України з новою об'єднаною Європою та включення її до загальноєвропейських інтеграційних процесів і структур. Правда, від політико-ідейного характеру тих чи інших правлячих українських сил залежатимуть послідовність, темпи і глибина внутрішньої трансформації України на базі цивілізованих європейських стандартів.

По-друге, в стосунках між Україною і ЄС, як і у відносинах України і державами Центрально-Східної Європи варто відійти від політичних емоцій та стереотипів. Їх необхідно будувати на принципах доцільності і раціональності, взаємовигідних для обох сторін.

По-третє, навряд чи об'єднаній Європі вдасться збудувати нову систему європейської безпеки і співробітництва за умови ігнорування, втім більш – міжнародної ізоляції України.

Ці та ряд інших важливих чинників примушують і Україну, і ЄС **спільно формувати систему майбутньої взаємодії та її структуру** і механізми. Спочатку, на нашу думку, обом сторонам варто позбутися деяких гіперболізацій або міфів, пов'язаних із нібито виключно позитивним значенням розширенням ЄС і НАТО та виникненням нових зовнішніх східних кордонів європейської спільноти безпосередньо з Україною.

Міф перший – з розширенням ЄС і НАТО на Схід та встановленням спільного українсько-ЄСівського кордону зона стабільності, безпеки і добробуту безпосередньо наблизиться до України, що позитивно відіб'ється на її внутрішньому і зовнішньому розвитку. Забувається лише одне, причому може і найголовніше – а Україна то і надалі залишається поза цим простором “процвітання”. Причому на тривалий час і з абсолютною не визначеною перспективою. Така реальність. Але в працелюбного і терпеливого населення України вона не породжує комплексу неповноцінності. Українці не напрошуються “до столу” об'єднаної Європи, як інколи гадають в розвинених європейських державах, а хочуть власною працею як вдома, так і за кордоном заробити на гідне життя. Може варто підрахувати скільки уже вклали нові українські трудові мігранти межі ХХ-ХХІ в сучасне процвітання об'єднаної Європи? Так само також і великі українські товаровиробники прагнуть цивілізовано працювати і заробляти на ринку ЄС. Але наскільки він відкритий для

них засвідчує хоча б останній жорстко обмежувальний підхід ЄС до експорту зерна з України.

Міф другий – спільна розбудова нового східного кордону ЄС. Дійсно, невдовзі Україну з інтегрованою Європою буде безпосередньо єднати спільний кордон. Але керівні органи ЄС пропонують чомусь українській стороні взяти участь в його спільній розбудові переважно для зміцнення бар'єрного характеру цього кордону. Спрацьовує інстинкт геополітичного самозбереження? Нехай Україна і відповідні українські державні органи приймуть спочатку на себе удар хвиль масової нелегальної міграції на об'єднану Європу? За такого стану українська територія із транзитної для азійських та інших нелегальних мігрантів неминуче перетвориться у тупиково-накопичувальну. Не виключено, що частина українців вимушено і сама перетвориться в нелегальних мігрантів.

Є ще один аспект “кордонної” проблеми. По суті, спільно розбудовуючи українсько-ЄСівський кордон, Україні пропонують за великі обіцянки і за невелику плату виконувати функції своєрідного передового “сторожа” нового східного кордону ЄС і менше – власних державних кордонів. Наполегливо рекомендують зміцнення в першу чергу західних українських кордонів (хоча ніхто ж не сподівається на навалу мігрантів з Заходу на Україну). В українській історії такі приклади “сторожування” уже були, зокрема, захист європейських (польських) кордонів на Сході і Півдні Запорізьким козацтвом. Останнє, в сучасній термінології, було пересвідчено, в основному, на “самофінансування”. Надалі воно стало одною з рушійних сил національно-визвольної війни середини XVII ст., що призвела до незалежності України, котра потім, полишена Європою, вимушено возз'єдналася з Росією. Доречно тут нагадати і долю Київської Русі, яка пожертвувала собою для захисту Європи від азійської навали, і надалі спробувала відродитися на північно-східних просторах Московії. І завжди, чомусь, як засвідчує історія, захищаючи Європу, Україна все більше дрейфувала на Схід. Але це – так, принагідно.

У цілому, неупереджений погляд засвідчує, що взагалі **не варто гіперболізувати майбутнє безпосереднє сусідство України з ЄС та виникнення їх спільного кордону**. Тим більше переоцінювати позитиви цього процесу для України. Проілюструємо дану тезу на прикладі Російської Федерації. Хіба ельцинівська Росія стала більш європейською, коли після вступу в 1995 р. Фінляндії до ЄС російсько-фінський кордон

статусу спільного східного кордону ЄС з РФ? І навряд чи таке щось безпосереднє сусідство зіграло вирішальну роль у подальших внутрішньоросійських змінах. А хіба оновлена путінська Росія із захопленням зустрічає перспективу збільшення зони безпосереднього сусідства з ЄС і суттєвого продовження лінії спільного кордону внаслідок чергової хвилі розширення ЄС і НАТО на Схід, тим більше в контексті долі її калінінградської анклав, оточеного новими кордонами ЄС?

Тому повернемося до головних, якщо і не кардинальних наслідків для України зміни геополітичної ситуації в результаті подальшого розширення ЄС і НАТО на Схід. Вони, на жаль, для української держави мають не зовсім сприятливий характер.

Перше – внаслідок вступу низки держав Центрально- і Південно-Східної Європи до загальноєвропейських і трансатлантичних структур без перебільшення можна вважати, що демонтується, якщо і не розвалюється більш-менш ефективно функціонуюча система міждержавного співробітництва України із країнами Центрально-Східної Європи, яка з великими труднощами будувалася понад десятиліття – з початку 1990-х років.

Незалежна Україна впродовж цього періоду уклала з кожною країною регіону – РП, ЧР, СР, УР та іншими в середньому по 60-80 нових дво- і багатосторонніх міжнародно-правових актів. Якщо додати до цієї кількості взаємно підтвержені чинні договори і угоди ще радянського періоду, то співробітництво України з кожною із держав Центрально-Східної Європи регулюється комплексом з понад 100 міжнародно-правових двосторонніх документів. Постає питання, чи всі з цих документів зможуть діяти після вступу країн Центрально-Східної Європи до ЄС? Чи не треба буде здійснювати ревізію двосторонніх актів на відповідність їх положень загальноєвропейським вимогам? А це знову потребуватиме додаткового часу і загальмує продовження і плинність співробітництва.

Друге – коли країни-кандидати з регіону Центрально-Східної Європи стануть повноправними членами ЄС, вони навряд чи матимуть можливість так же самостійно, як у попередній час і зараз, приймати незалежні рішення щодо розвитку співробітництва і характеру своїх відносин з Україною. Навіть наближення, наприклад, дати вступу Польщі в ЄС суттєво вплинуло в 2002 р. на підходи польського керівництва до специфічно близьких стратегічних відносин з Україною. Варшава вимушена

коригувати свою позицію стосовно України з врахуванням позиції ЄС. Взагалі слід вважати, що уже найближчим часом відбудеться уніфікація політики країн Центрально-Східної Європи щодо України на вимогу загальноєвропейських інституцій. І ця уніфікація навряд чи буде сприяти зближенню країн Центрально-Східної Європи і України. Справа в тому, що керівні європейські інституції мають менш об'єктивний, ніж близькі сусіди України, погляд на внутрішні і зовнішні проблеми української держави. Це можна пояснити відомим в соціології феноменом так званої “мильної бульбашки”. Коротко його суть у тому, що чим далі від місця подій знаходиться спостерігач, тим страшнішими вони йому видаються. Якщо споглядати Україну з Брюсселю, а тим більше – з Вашингтону, то оцінка буде більш радикальною, ніж погляд зблизька, наприклад, з Варшави чи Будапешта. Але критерії і лінію ставлення до України диктуватимуть перші, а не другі. Тому доводиться прогнозувати певне зменшення рівня взаєморозуміння і взаємодовіри з боку держав Центрально-Східної Європи до України. Урочисті обіцянки сусідніх держав регіону, що вони із вступом до загальноєвропейських і трансатлантичних структур лобуватимуть там інтереси України, втішають, але видаються не зовсім реальними.

Третє – якщо донедавна Україна безпосередньо комунікувала з державами Центрально-Східної Європи переважно на двосторонньому рівні з досить вигідної позиції більшої за масштабами країни, то після чергової хвилі розширення ЄС і НАТО на Схід ситуація кардинально зміниться. Партнером в стосунках і переговорах для України стає цілісний блок країн ЄС. А об'єднана Європа незрівнянно більша навіть в кількісному вимірі, не говорячи вже про потенціал, ніж Україна. Основним каналом комунікації української сторони з країнами Центрально-Східної Європи стане Брюссель.

Четверте – одним із самих небажаних геополітичних наслідків для України процесу нової структуризації Європи стає дезінтеграція Центрально-Східної Європи на сегмент а) Центральної, куди, ймовірно, ввійдуть держави – нові члени ЄС і НАТО та б) Східної Європи, куди належатиме Україна із своїми сусідами по СНД. Феномен реанімації горезвісної “східноєвропейської” геополітичної приналежності як релікта другої половини ХХ ст. – досить сумний для практики формування нової архітектури європейської безпеки початку третього тисячоліття.

Зрештою важко передбачити, до чого він може призвести у майбутньому. Увага зводиться на великі позитиви у розвитку системи міжнародних відносин у Європі за існування нової Східної Європи не варто.

Наприкінці потрібно підкреслити – наша пріоритетна увага до невідомим сприятливих для України геополітичних та інших наслідків наступної хвилі розширення ЄС і НАТО на Схід, близького безпосереднього сусідства і виникнення спільних кордонів України і ЄС викликані не виключно песимістичним підходом до аналізованої проблеми. **Ними свідомо зміщено акцент на обговорення проблем, які, скромно кажучи, сором'язливо замовчуються при обговоренні перспектив розвитку стосунків між Україною та ЄС, Україною і державами Центрально-Східної Європи.** Поки що дати вичерпні відповіді на всі ці питання неможливо, але поставити їх більш ніж варто. Хоча і це, швидше, підхід до проблеми, ніж повне вирішення її.

Вважаємо, що питання майбутнього безпосереднього сусідства України з ЄС та наслідки сучасної хвилі розширення загальноєвропейських і трансатлантичних структур на Схід потребують подальшого глибокого і реального аналізу, без ілюзій і стереотипів, з врахуванням аргументів і позицій всіх сторін-суб'єктів цієї системи міжнародних відносин.

Коментар:

Ольга ШУМИЛО

Процес європейської інтеграції України, що досить повільно відбувся протягом першого десятиріччя незалежності, набирає обертів. Політична еліта держави усвідомила, що європейська інтеграція є саме тією необхідною рамкою для реформ, що реалізуються у державі.

Ще кілька років тому неможливо було уявити, що громадськість з ентузіазмом візьме участь у читаннях з питань європейської інтеграції. Проведення низки громадських читань в регіонах України протягом цього року свідчить про те, що громадськість, навіть через брак достатньої

ЗМІСТ

Передмова	3
-----------------	---

ВИСТУПИ ПРИ ВІДКРИТТІ КОНФЕРЕНЦІЇ

<i>Гельмут КУРТ</i>	5
<i>Микола АНДРУСЬ</i>	7
<i>Федір ХАРУТА</i>	9
<i>Ален ПАНОВ</i>	11

Розділ I.

УКРАЇНА В ЄВРОПЕЙСЬКИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ ТА У ВІДНОСИНАХ З КРАЇНАМИ-СУСІДАМИ

Доповідь:

Борис ТАРАСЮК. <i>Місце України в Європі, що інтегрується</i>	13
---	----

Співдоповідь:

Іван НОВИЦЬКИЙ	20
----------------------	----

Коментар:

Александр ДУЛЕБА	28
Ласло ПОТІ	31
Пшемислав ЖУРАВСКИ ВЕЛ ГРАЄВСКИ	34
Анатолій ГУЦАЛ	48
Володимир ПРИХОДЬКО	55
Ольга ШУМИЛО	63

Розділ II.

ВПЛИВ РОЗШИРЕННЯ ЄВРОСОЮЗУ НА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ПРИКОРДОННУ СПІВПРАЦЮ УКРАЇНИ З СУСІДНИМИ ДЕРЖАВАМИ. МІНІМІЗАЦІЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВВЕДЕННЯ ВІЗОВОГО РЕЖИМУ

Доповідь:

Олександр ВЛАСЮК. <i>Завдання, проблеми та перспективи транскордонного співробітництва України</i>	67
--	----

Коментар:

Світлана МІТРЯЄВА	72
Тамара ГУЗЕНКОВА	76

Єва КІШ	79
Володимир ШЕДЯКОВ	83
Олександр СУШКО	85
Володимир БІЛЬЧИК	88

Розділ III.

ПИТАННЯ КОРДОНІВ І ПУНКТИВ ПЕРЕТИНУ. ЗМІНИ В СТАТУСІ ЗАХІДНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ А ТАКОЖ КОРДОНІВ СУСІДНІХ КРАЇН

Доповідь:

Олег ГОЯ. <i>Підготовка Карпатської регіональної митниці до митного контролю за вимогами ЄС</i>	91
---	----

Свідоповідь:

Янош ШОЛЛОІ	108
Дьордь ЛУПКОВІЧ	116
Іштван СЕПЕШІ	121

Коментар:

Олександр ЗІЩУК	126
Мірослав ЦАПУЛИЧ:	129
Микола ТОВТ	137

Розділ IV.

ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА ЄС В РОЗБУДОВІ ПРИКОРДОННОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ: ЗАЛІЗНА ЗАВІСА ЧИ МОСТИ СПІВРОБІТНИЦТВА?

Доповідь:

Олексій РОЖКОВ. <i>Програми ЄС для допомоги в розбудові кордонів України – проекти, реалії та перспективи</i>	143
---	-----

Коментар:

Федір ХАРУТА	147
Валентина ПАРОКОННА	151
Ганна КРАМАРЕНКО	155
Ярослав ПАПАРИГА	158
Ален ПАНОВ	161

Список учасників	164
------------------------	-----

Фоторепортаж про роботу «круглого столу»	169
--	-----

Висвітлення в пресі роботи «круглого столу»	174
---	-----

Б40 **Безпосереднє сусідство України з ЄС: закриті кордони чи нові імпульси до співпраці?:** Матеріали міжнар. “круглого столу” експертів (м.Ужгород, 7-9 листопада 2002 р.) / Нац. ін-тут стратег. досліджень, Закарпат. філіал; Фонд Фрідріха Еберта, Регіональне бюро в Україні, Білорусі та Молдові; Фонд “Європейський Дім”; Голов. ред. О.С.Власюк; Наук. ред. С.І.Мітряєва.-Ужгород: Вид-во В.Падяка, 2002.- 180 с.- Фото.

ISBN 966-7838-44-7

У виданні представлено доповіді, виступи та коментарі учасників міжнародного «круглого столу» експертів з питань безпосереднього сусідства України з Європейським Союзом, що відбувся 7-9 листопада 2002 року в Ужгороді. Обговорювалися проблеми соціально-економічного розвитку та прикордонної співпраці України в контексті розширення Євросоюзу, зміни в статусі західного кордону України, а також кордонів сусідніх країн.

Видання розраховане на науковців, експертів і аналітиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, всіх тих, хто цікавиться проблемами міжнародних відносин України з країнами Центральної та Східної Європи.

ББК 66.4(4УКР)+66.4(4)

УДК 327(477)+327(4)

Наукове видання

**БЕЗПОСЕРЕДНЄ СУСІДСТВО УКРАЇНИ З ЄС:
закриті кордони чи нові імпульси до співпраці?**

Матеріали міжнародного "круглого столу" експертів
(м.Ужгород, 7-9 листопада 2002 р.)

*Видання перше
Українською мовою*

ПП «Видавництво Валерія Падяка»
Ужгород, 88007, вул. Гагаріна 14/3,
тел. 8(0312)-933132
E-mail <padyak@mail.uzhgorod.ua>

Видавець:

Директор В.І.ПАДЯК, к.ф.н.

Головний редактор Л.О.ІЛЬЧЕНКО

Фоторепортаж з «круглого столу»:

В.Падяк

Свідоцтво Держкомінформу України
серія ДК № 963 від 20.06.2002 р.

Надписано до друку 13.12.2002 р. Формат 60x84/16.
Умов. друк. арк. 11,25. Тираж 500.

Друкарня ПП «Графіка»
Ужгород, вул. Університетська, 21

